

Nr 19.

Ankom till Riksdagens kansli den 1 mars 1912 kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheten Petsarfverum på Gottland.

(1:a Afd.)

I en den 10 november 1911 till Riksdagen aflåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 4, har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att lägenheten Petsarfverum på Gottland må genom militärbefälhafvarens på Gottland försorg försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande, samt att köpeskillingen därför må, sedan kostnaderna för försäljningen afdragits, tillgodoföras landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Departementschefen har till berörda statsrådsprotokoll i detta ärende anført följande:

»Den kronan tillhöriga förra exercisplatsen Petsarfverum är belägen inom Sjonhems socken på Gottland och utgöres af en från kronoskattehemmanet $\frac{1}{4}$ mantal Petsarfve afsöndrad lägenhet Petsarfverum. Enligt en öfver Sjonhems sockens skifteslag år 1898 upprättad laga skifteskarta med tillhörande beskrifning innehåller denna lägenhet 15 hektar 25,4 ar, däraf 1 hektar 35,8 ar odlingsmark, 13 hektar 27,6 ar afrösningsjord och 0,7 ar impedimenter. Lägenheten har af kommissionslandtmätaren A. Ytterberg enligt värderingsinstrument af den 5 december 1898 uppskattats till 636 kronor 15 öre.

I nådig proposition till 1899 års Riksdag (nr 72) föreslog Kungl. Maj:t Riksdagen medgifva, att Petsarfverum finge försäljas till den högstbjudande för en köpeskillning ej understigande nyssnämnda värde. Beträffande kronans åtkomst till lägenheten, som dåmera vore fullkomligt obehöfelig för militära ändamål, uppgafs, att kronan genom salubref den

9 januari 1862 för en köpeskilling af 64 riksdaler riksmünt förvärfvat densamma från Lars Larsson i Petsarfve och den 26 september 1865 därå undfått fastebref.

Uti skrifvelse den 13 maj 1899 (nr 133) anmälde emellertid Riksdagen, att framställningen icke af Riksdagen bifallits, enär ifrågavarande lägenhet enligt Riksdagens förmenande möjligen skulle framdeles kunna behöfvas för uppförande därå af militära förrådshus eller för befrämjande af annat allmänt ändamål och Riksdagen därför icke ansåge lämpligt, att staten för det dåvarande afhände sig äganderätten till lägenheten.

Sakkunnigas
framställning.

Sedan särskilda sakkunniga tillkallats för verkställande af utredning angående inlösen af officers- och underofficerskårernas byggnader å mötesplatserna äfvensom angående den framtida användningen af vissa utaf truppförbandens mötesplatser m. m., hafva dessa sakkunniga, generallöjtnanten G. Björlin och ledamoten af Riksdagens Andra kammare hemmansägaren C. Persson i Stallerhult, uti skrifvelse den 18 januari 1909 framhållit, att förra exercisplatsen Petsarfverum icke på många år användts för militära ändamål och att, sedan Kungl. Maj:t numera beslutat, att de militära hufvudförråden å Gottland skola förflyttas till Tingstäde, ifrågavarande lägenhet icke vidare syntes kunna komma att användas för något kronans ändamål. De sakkunniga hafva därför hemställt, att då det icke torde vara med kronans fördel öfverensstämmande, att lägenheten fortfarande låge obegagnad och af kringboende lägenhetsinnehafvare brukades utan ersättning, densamma måtte genom militärbefälhafvarens å Gottland försorg försäljas till den högstbjudande, dock ej under 636 kronor 15 öre, samt köpeskillingen, efter afdrag af kostnaderna för försäljningen, inlevereras till statskontoret för att tillgodoföras landtförsvarets fond för byggnader och andra försvarsändamål.

Uti denna hemställan har militärbefälhafvaren på Gottland instämt.

Utlåtande af
arméförvalt-
ningen.

Arméförvaltningens fortifikationsdepartement har uti den 28 maj 1910 afgifvet underdånigt utlåtande anmält, att departementet numera lyckats att i militärbefälhafvarens på Gottland expedition återfinna åtkomsthandlingar i hufvudskrift till ifrågavarande exercisfält; och utvisade dessa handlingar, att intill år 1854 icke hela den nuvarande lägenheten Petsarfverum utan blott 16 tunnland 2 kappland af densamma användts till exercisplats, men att genom ett den 7 januari 1854 mellan kronan och bemälda Larsson upprättadt kontrakt Larsson för evärdelig tid till kronan, »att såsom samlings- och exercisplats begagnas tillika med den nu såsom exercisplats för Halla kompani begagnade plan, i 1823 års storskifteskarta under Litt A. nr 41 anmärkt innehålla 16 tunnland 2 kappland», öfverlätit ytterligare 16 tunnland däromkring liggande mark,

å samma karta upptagen under Litt. A. nr 40, emot en betingad löse-skillning af i ett för allt, utan all vidare afgäld, 64 riksdaler riksgälds-sedlar och på villkor i öfrigt, bland andra, att Larsson och följande ägare till $\frac{1}{4}$ mantal Petsarfve skulle äga rätt att under de tider, då platsen icke begagnades för afsedda ändamålet, för hemmanets behof använda densamma till mulbete. Detta kontrakt hade den 15 maj 1860 ingifvits till vederbörande underdomstol och till framtida säkerhet in-tagits i dess in-teckningsprotokoll.

Då det särskildt med hänsyn till frågan, huruvida nämnda servi-tutsrätt fortfarande besvärade lägenheten, syntes departementet vansk-ligt att på förhand bestämma värdet af äganderätten till ifrågavarande lägenhet, hemställde departementet, att försäljningen ej, såsom i förut-nämnda nådiga proposition föreslagits, måtte göras beroende af en förut bestämd köpeskillning, utan att lägenheten i stället finge försäljas å of-fentlig auktion till den högstbjudande.

Jämväl ofvannämnda sakkunniga hafva i ett den 15 oktober 1910 afgifvet förnyadt underdånigt yttrande i ärendet ansett det vara klo-kare och med statens intresse mera förenligt att icke förhindra eller försvåra försäljningen genom att göra den beroende af ett fastställdt minimipris. Äfven om endast en långt mindre summa än den, hvartill området uppskattats, skulle kunna erhållas vid en försäljning, syntes de sakkunniga detta vara att föredraga och framför allt vara med sta-tens värdighet mera öfverensstämmande än att som nu vore fallet låta lägenheten år från år ligga obrukad, värdelös och oskyddad med möj-lighet för närboende att utan hinder efter godtfinnande tillgodogöra sig större eller mindre delar af densamma.

Vidare ytt-rande af sakkunniga.

Justitiekanslersämbetet, som erhållit befallning att afgifva under-dånigt utlåtande i ärendet, i hvad afsåge ofvanberörda in-teckning till säkerhet för beståndet af viss mulbetesrätt, har med anledning häraf upplyst, att då kontraktet af den 7 januari 1854 intogs i in-tecknings-protokollet, hade rätten föreskrifvit, att handlingen borde för in-teck-ningssäkerhetens bevarande ånyo ingifvas till rätten inom tio år från första företeendet; och har justitiekanslersämbetet vidare i hufvudsak anført följande.

Utlåtande af justitie-kanslers-ämbetet.

De före ikraftträdandet af förordningen angående in-teckning i fast egendom den 16 juni 1875 gällande författningar rörande dylik in-teck-ning hade föreskrifvit, att beviljade in-teckningar skulle, för att blifva bestående, förnyas hvart tionde år. Enligt 1875 års kungl. förordning åter gällde in-teckningar — med undantag af in-teckningar för fordran — utan förnyelse, sedan de införts i in-teckningsboken. Under förutsätt-ning att ifrågavarande in-teckning icke någon gång förnyats eller att i

allt fall så ej skett efter den 1 januari 1876, det vill säga den dag, då nyssnämnda kungl. förordning blef gällande, vore därför samma inteckning förfallen.

För beståndet af en servitutsrätt, till hvilket slag af rättigheter ifrågavarande mulbetesrätt vore att hänföra, hade emellertid före den 1 januari 1876 inteckning icke varit erforderlig. Nu gällande lag om servitut af den 14 juni 1907 gjorde ock för, bland andra, de servitut, som tillkommit före den 1 januari 1876, undantag från de bestämmelser, som eljest gällde angående verkan af öfverlåtelse af den fastighet, därå servitutet hvilade. En följd häraf vore, att ifrågavarande servitut, äfven om inteckningen förfallit, gällde jämväl mot eventuell ny ägare till området, och detta oafsedt om förbehåll vid öfverlåtelse gjorts eller ej.

Ehuru servitutsrätten sålunda formellt vore gällande, torde likväl ej vara uteslutet, att densamma under vissa förhållanden kunde komma att sakna betydelse.

Justitiekanslersämbetet, som låtit anskaffa en bestyrkt afskrift af köpebrevet af den 9 januari 1862, tillåte sig ur nämnda handling åberopa säljarens förklaring, att han tillägnade Kungl. Maj:t och kronan ifrågavarande lägenhet »att däröfver nu och för framtiden med full äganderätt styra och råda på sätt godt synes».

Af berörda förklaring framginge, att ehuru i kontraktets första del sades, att området upplätes till Kungl. Maj:t och kronan »att såsom samlings- och exercisplats begagnas», användningen af området icke vore inskränkt härtill. Brukades området, vare sig af Kungl. Maj:t och kronan eller af ny ägare, för ändamål, som uteslöte möjligheten till mulbete, måste enligt justitiekanslersämbetets uppfattning stamfastighetens ägare finna sig häri. Justitiekanslersämbetet ville nämligen tolka kontraktets bestämmelser sålunda, att upplåtaren för sig och sina efterträdare å stamhemmanet förbehållit rätt till mulbete endast så länge försålda området utgjorde exercisplats. Att mulbetesrätten försvunne genom förändrad användning af området, vore ju ej mera oegentligt, än om så skulle ske genom att området hela året toges i bruk såsom öfningsfält.

Departement-
schefen.

På sätt de sakkunniga anført och militärbefälhafvaren på Gottland bekräftat, är Petsarfverum icke behöfligt för något militärt ändamål. Då uti Riksdagens skrifvelse den 13 maj 1899 emellertid ifrågasatts, att lägenheten skulle kunna behövas för befrämjande af äfven annat allmänt ändamål än militärt, har Kungl. Maj:t:s befallningshafvande i Gottlands län fått i uppdrag att förebringa utredning i detta afseende; och har denna myndighet, efter att hafva hört vederbörande kronofogde,

länsman, kyrko- och kommunalstämma, i skrifvelse den 6 april 1911 förklarar, att lägenheten icke är behöflig för annat allmänt ändamål. Särskildt anser jag mig böra framhålla, att lägenheten med hänsyn till sin ringa storlek och från annan kronans jord aflägsna belägenhet icke kan lämpa sig till kronopark. Då dessutom lägenheten icke i kronans ägo synes kunna afvinnas någon afkastning, torde vara lämpligast att lägenheten försäljes.

Hvad härefter angår frågan huruvida försäljningen bör medgifvas endast under förutsättning af visst minimipris eller icke, så har fortifikationsdepartementet ansett, att visst minimipris icke nu bör bestämmas, och har departementet såsom stöd för denna sin åsikt särskildt framhållit, att en servitutsrätt blifvit i lägenheten intecknad. Justitiekanslersämbetet har emellertid anført, att servitutsrätten icke torde gälla mot ny ägare af lägenheten. Alldeles bortsedt från den en gång upplåtna servitutsrätten torde det dock enligt min mening icke vara lämpligt att stadga något minimipris för försäljningen, ty det torde därigenom kunna uppkomma svårighet att erhålla köpare till ifrågavarande lägenhet, som otvifvelaktigt är af mindre god beskaffenhet.

Lägenhetens areal enligt laga skiftet år 1898 synes vara något olik den areal, som upptagits i äldre handlingar, men bör dock uppenbarligen vara den, som vid lägenhetens försäljning angifves för densamma.»

Slutligen framhöll departementschefen att han icke hade något att erinra mot hvad de sakkunniga och myndigheterna föreslagit i fråga om sättet för den inflytande köpeskillings användning.

Då utskottet icke funnit något att erinra mot ifrågavarande framställning, hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 1 mars 1912.

På jordbruksutskottets vägnar:

D. PERSSON i Tällberg.

I beslutet hafva deltagit: från *Första* kammaren: A. T. Odelberg, G. L. De Geer, P. Paulson, G. Tamm, A. H. Fahlén, E. A. Lindblad, A. Pers, Aaby A. W. Ericsson; från *Andra* kammaren: D. Persson i Tällberg, N. Persson i Malmö, G. A. E. Kronlund, P. O. Lundell, P. Hellström, E. G. H. Åkerlund, P. Tysk, G. Gustafsson i Vi.
